

SİYASAL REJİMLER ve YEREL KATILIM KARŞILAŞTIRMALI BİR DEĞERLENDİRME

Turgay UZUN*

Özet

Demokrasinin yaygın tanımı onun halk tarafından yönetim olduğu biçimindedir. Sosyo-ekonomik gelişme ve modernleşme ile demokratikleşme arasında çok sayıda bağlantı bulunmaktadır. Bu nedenle, gelişmiş Batı ülkelerinin çoğunlukla demokratik ülkeler olduğu görülmektedir. Evrensel bir ilke olarak, modern demokratik devlette halk, temel haklara ve devlet yönetimine katılma hakkına sahiptir. Ancak, yapılan demokratik reformlara karşın, yönetilenlerin karar alma sürecine katılmasında önemli sorunlar bulunmaktadır.

Diğer tarafta ise, totaliter rejimlerin devlet ideolojisini ve totaliter devletin yapısını korumak adına katılma kanallarını kullanabildikleri de görülmektedir. Demokratik olan ve olmayan rejimlerde katılım ne anlama gelmektedir? Katılım açısından küreselleşme ve post-modernizmin etkileri nelerdir? Bu çalışma, demokratik ve totaliter rejimleri (Fransa ve Çin örneğinde) katılım, devlet-yurttaş ilişkisi ve diğer yönlerden karşılaştırmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katılım, Demokratikleşme, Modern Devlet, Fransa, Çin Halk Cumhuriyeti

Summary

The most agreed definition of democracy is it's being an administration ruled by the people. There are considerable relationship among socioeconomic development, modernization and democratization. For that reason, western developed countries mostly have democratic

---

* Doç. Dr., Muğla Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

institutions. We know that, people must have rights and ways of participation in government in democratic societies. But, in spite of all democratic reforms being held, there are ways to go regarding people's participation into the policy making process.

On the other side, however, it can be seen that totalitarian regimes are using all participation channels in order to keep the state-ideology and structure of the totalitarian state alive. What is the meaning of participation in the democratic and non-democratic states? What are the affects of globalization and post-modernism on the participation process? This study aims to compare democratic and totalitarian regimes (i.e. France and China) in regards to people's participation, state-citizen relationships and other related aspects.

Keywords: Participation, Democratization, Modern State, France, Peoples' Republic of China

Giriş

Devletin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanların birer topluluk halinde yaşamaya başlamalarından bu yana, nasıl olursa olsun bir tür otoritenin varlığına ihtiyaç duyulmuş ve devlet benzeri yapılar oluşmaya başlamıştır. Devletin oluşmasında en başta gelen ihtiyaç güvenlik ve insanların yaşamları ve diğer sahip oldukları karşısındaki tehditlerin bir otorite tarafından ortadan kaldırılması isteğidir. Göçebelikten yerleşikliğe geçen tarımcı insanların yaşamlarını tehdit eden, onların ürünlerini zorla ellerinden alan göçebe güçlerin, bir anlaşma sonrası diğer güçlere karşı insanların koruyuculuğunu kabul etmesiyle başladı devletin serüveni. Bu "koruyucu güç", giderek kendisi de "yerleşik" hale geldi, askeri bürokratik bir yapılanma içine girerek topluluktaki diğer otorite odaklarını güç kullanarak pasifize etti. Daha sonra da gelişerek günümüzün karmaşık modern devleti halini aldı. Devletin kuruluşunda bu anlamıyla şiddet yer aldığı içindir ki, demokratik devleti oluşturmak ve onu sınırlandırmak için oldukça uzun bir zamanın geçmesi gerekmiştir.

1. Modern Devletin Ortaya Çıkışı

Modern devletin ortaya çıkışı "devlet" olgusu için oldukça büyük bir değişimi işaret etmektedir. İlkçağlardan başlayan devletin serüveni, feodal yapıların kırılması ve kapitalist üretim biçiminin egemenliğini ilan etmesiyle

birlikte farklı bir yapıya bürünmüştür. Tarihsel süreçte, Fransız Devrimi modern devletin ortaya çıkışında bir dönüm noktasıdır. Fransız Devrimi'nin o güne kadar gelen siyasal oluşumlardan farkı, halka dayalı yeni bir meşruiyet anlayışını beraberinde getirmesi ve bunun Avrupa'daki diğer mutlakçı yönetim şekillerini tehdit etmesidir. Fransız Devrimi, tek kişi egemenliğine dayanan mutlak veya monarşik yapıların karşısında, halk hareketi ile başlayan ve kurulu düzeni temelinden değiştirmeye yönelik bir akımı da beraberinde getirmiştir. Diğer yandan bu devrim, egemenliğin ancak halka ait bulunduğunu, halk egemenliği karşısında beliren tüm iradelerin de halk tarafından yıkılabilmesi meşruiyetini getirmiştir. Bu hakka sahip olan tek unsur ulusun kendisidir.

Devlete idealist yaklaşım en açık ifadesini Hegel'in yazılarında bulur. Hegel sosyal varoluşun üç unsurunu saptamaktadır. Aile, sivil toplum ve devlet. Ona göre ailede, insanların kendi çıkarlarını, çocukları ve yaşlı akrabalarının iyiliği adına bir yana koymaya iten "özel altruizm" işler. Buna karşın sivil toplum, bireylerin kendi çıkarlarını başkalarınınkinin önüne koydukları "evrensel egoizmin" alanı olarak görülür. Hegel devleti, karşılıklı sempatiyle, yani "evrensel altruizmle" temellenen etik bir topluluk olarak görür. (Heywood, 2006:214) Hegel'de devlet, yalnız toplumsal evrenin mükemmelleşmesi olarak değil, farklı bir kendilik olarak ele alınmaktadır. Üstelik böylesi bir devlet, toplumla karşıtlık ilişkisi içinde olumsuzlanmış bir kavram da değildir. Hegel'e kadar sadece biçimsel/formal bir evrensellik olarak anlaşılan devlet, Hegel'le birlikte organik bir gerçekliğe dönüşerek sivil toplumu hem içeriri hem de aşar. (Bezci, 2007:12)

Devleti tanımlamak için onun sahip olduğu kurumsal yapı üzerinde durmak daha açıklayıcı bir yaklaşım olacaktır. Nitekim Poggi modern devleti, "devlet dairelerindeki memurların sürekli ve talimatlara uygun çalışmaları yoluyla yönetimi sağlamak için oluşturulmuş karmaşık kurumsal düzenlemeler" biçiminde tanımlamakta ve bu dairelerin toplamının devleti oluşturarak yönetim işlevini üstlendiğini belirtmektedir. (Poggi, 2002:15). Bazı yazarlar da devleti, "aidiyet" olarak tanımla eğilimi içerisinde dirler. Stevens, "devlet" kavramının neyi tanımladığının belirsiz olduğunu söyleyerek, devletin politik toplumun bir biçimi olduğunu ve bir aidiyet örgütlenmesi olarak bireyleri kapsama ve dışlama kuralları bulunduğunu belirtir. Ekonomi ve Toplum adlı eserinde Weber, devletin "asli biçimsel niteliği" bir yasama

organı tarafından yönlendirilen, idari örgütlenme olduğunu ileri sürerek “tam gelişmiş” haline modernlikte ulaştığını söylemektedir. (Stevens, 1999:98–99)

Liberal demokrasi, 19. ve 20. yüzyıldaki siyasal oluşumların temel formu olarak yakın bir biçimde ulus-devletin kuruluşuyla ilgilidir. Modern demokratik kurumların- seçilmiş meclislere karşı sorumlu yöneticiler, serbest seçimlerle parlamentoya girmiş partiler, Weberyen tipteki kamu yönetimi sistemleri ve özgürlükler- hepsi modern ulus-devlet kaynaklıdır. (Loughlin, 2004:3) Elbette bu, ulus-devletin ilk oraya çıktığı süreçte “demokratik” olduğu anlamına gelmeyecektir. Ulus-devletin demokratikleşmesi modern çağda yaşanan ve büyük oranda devlete karşı gerçekleşen mücadelelerin sonucu olup, aynı zamanda da liberal demokrasinin devleti birey haklarıyla sınırlamasıyla aynı anlamı taşımaktadır. Avrupa’da sıradan insanların karar alma süreçlerine katılımı, aristokratik engellemelerin aşılmasıyla mümkün olabilmiş, geniş yığınlar açısından seçim ve yönetime katılma bu noktadan sonra bir anlam kazanabilmişti.

Tarihsel açıdan bakıldığında devlet olgusunun, toplumsal gelişme süreciyle paralel bir değişim geçirdiği görülmektedir. Tarımsal üretime dayalı toplum yapısı ve onun siyasal yansıması olan feodal güçlerin egemenliğini temsil eden devlet modeli, yerini merkantilist politikalar ve sömürgeciliğin yaygınlaşmasıyla birlikte oluşan kapitalist üretim sürecinin bir sonucu olan ulus-devlet yapısına bırakmıştır. Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan, coğrafi alanlar üzerindeki sınırları belirsiz bölük pörçük egemen yapıların yerine güvenli pazarlar kurma ihtiyacının bir sonucudur ulus-devlet. Bu gelişmeyle birlikte ulus-devlet yapılanması gerçekleşmiş, yurttaş kavramı oluşmuş ve devletin sınırları içerisindeki her noktada egemenliğini hissetti-receği teritoryal nitelikte bütüncül bir siyasal yapı oluşmuştur.

Geleneksel toplumdaki modern topluma giden süreçte, ulus devlet ve ulusal kimlik bilincinin ortaya çıkışı ve yükselişi yurttaşlık olgusuyla paralel gelişmiştir. Bütün yerel kimliklerin ortak bir üst kimlikte birleşmesi ve kişilerin “yurttaş” konumuna sahip olması ulus devletin getirdiği bir yeniliktir. Yerel kimliklerin, toplumsal ilişkilerde de egemen akraba-klan-aile bağlarının ve dinsel kaynaklı yerel otorite merkezlerinin yerine, herkesin tabi olduğu normatif bir düzenin kurulması ulus devlet yapısıyla mümkün olabilmiştir. (Uzun, 2005:35)

Ulus-devleti o zamana kadarki toplum formlarından farklılaştıran en önemli özellik, “egemenliğin cisimleşmesi” olgusudur. Egemenliğin yurttaşlar topluluğunu temsilen devlette toplanması; devletin yurttaşlarından tüm sadakatlerin üstünde sadakat talep etmesine ve devletin kimliği ile devleti oluşturan yurttaşların varsayımsal kimliklerinin örtüşmesine neden olmuştur. Devlet, bu sadakati meşrulaştırmak için, iktidar yapısında merkezileşme, kültürde standartlaşma, hukukta eşitleşme ve ekonomide bütünleşme gibi bazı işlevler yüklenmiştir.(Eken, 2006:250) Ulus devlet bu doğrultuda, farklılıkları törpüleyen, standardize eden, atomize toplumsal yapıyı mümkün olduğu kadar homojen haline getirici politikaları gündeme getirmiştir.

Modern Ulusal devletlerin kurulma koşullarına bakıldığında kendinden önceki sürecin devamı olduğu görülecektir. Ortaçağ sistemi, insanlığın refah ve güvenliğini sağlayamaz duruma geldiğinde, ulus-devlet ortaya çıkmıştır. Yirminci yüzyılı, “polis”in çöküşü ile Roma İmparatorluğunun yükselişi, Roma’nın yıkılışı ile ortaçağ düzeninin kuruluşu ya da yıkılışıyla, ulus-devletin kuruluşu arasında oluşan yeniden düzenleme olayıyla karşılaştırmak mümkündür.(Lipson, 1993:433) Önce İngiltere’de daha sonra da Fransa’da toplumsal olarak, daha doğrusu para ekonomisinin işleminin bir sonucu olarak feodal soyluluk ile güçlenen burjuvazi iktidar olmuş, fakat bu sosyo-ekonomik iktidar on yedinci ve on sekizinci. yüzyıllarda cereyan eden bir dizi sarsıntıyla siyasal hale gelmiş, yani parlamentolu- meşruti devlet şekillerine geçilmiştir. Bu tamamen “tiers etat”ın (üçüncü sınıf) zaferidir.(Aydın, 1993:21)

Gellner, ulus ve ulus devletin yaratılması aşamasında işbölümü ve uzmanlaşmanın en önemli etken olduğunu belirtmektedir. İşbölümünün ortaya çıkması toplumda yeni ve karmaşık ilişkiler ağının ve uzmanlaşma olgusunun oluşmasını sağlamıştır. Toplumsal yapıdaki yerel unsurların öne çıkması yerine yeni ve eşitlikçi vatandaş birey anlayışına dayanan yeni toplum düzeni bir uzmanlaşma olayının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bireylerin kendi yerel alanları dışında toplumsallaşma olgusuyla karşılaşması, yerel kültürlerin üzerinde yeni bir üst kültürün yerleşmesini sağlamıştır. Önceleri yerel ilişkiler ağı içerisinde yerel bağlarla-aile, akrabalık, hısımlık vb.- birbirine bağlanan toplum üyeleri giderek herkes için geçerli olan ve tüm ülke düzeyinde gerçekleşen eşitlikçi bir bağla birbirine bağlanacaklar bu, kültür ve devletin bütünleşmesi olgusunu beraberinde getirecektir

Modernleşme süreci, geleneksel bağları çözerken yeni ilişki noktaları yaratmaktadır. Bunların ne başında da devlet ve birey arasında kurulan ve siyasal bir niteliğe sahip olan yurttaşlık gelmektedir. Ulus devlet kendisinden önceki dönemin aksine yerel kimlikleri yurttaşlık potasında eritmekte ve tüm yerel ilişkiler üzerine kapsayıcı bir yurttaşlık çatısını kurmaktadır. Devlet, yerel etkileri en aza indirmek için birçok araç kullanır. Merkeze uzak, kenarda yaşayan insanlar, hakim dili öğrenmenin ve genel bir formasyon edinmenin, toplumsal statülerinin yükselmesinin ve iktidar karşısında seslerini duyurabilmelerinin bir ön koşulu olarak eğitim dili öğrenmenin gereğini fark eder. Giderek yerel nitelikler ve özellikler modern devletin gücü karşısında zayıflar ve sadece sınırlı mekânlarda yaşanan otantik unsurlar olarak kalırlar.

Devletin başlangıçta iç düzeni korumak, ulusal sınırları yabancı saldırılarına karşı savunmak ve ulusal piyasanın işleyişi için gerekli düzenlemeleri yapmak biçiminde gerçekleşen işlevleri zamanla farklılaşmıştır. Özellikle on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren Batı Avrupa devletleri sanayileşme süreci içinde istihdam sorunu, siyasal sorunlar, gelir dağılımı dengesizlikleri, suç işleme oranlarının artması devletin sosyal görevleriyle ilgili sorunlar ile devletin toplumsal sınıflar arasında dengeleyici konumundan kaynaklanan sorunlarla giderek daha yoğun bir biçimde karşılaşmaya başlamıştır. (Parlak-Sobacı, 2005:192-193)

2. Demokrasi ve Siyasal Katılım

Demokrasi kavramının kökeninin Eski Yunan'a kadar götürmek mümkündür. Demokrasi, "demos" tarafından yönetim anlamına gelmektedir. Yunanlılar "demos" kavramından toplumun daha "alt" tabakalarını, yoksullar ve çoğunluğu oluşturanlar anlamında kullanmışlardır. Bazı yazarlar da "demos" teriminin Yunanca "deme", yani mahalle teriminden geldiğini isleri sürmektedirler. (Şenel, 1995:...) Bununla beraber, Yunan Kent devletlerinde yönetime katılım oldukça sınırlıydı ve sadece yetişkin erkekler oy kullanabiliyorlardı. Oldukça popüler bir demokrasi tanımını da 1864 yılında Gettysburg Söylevinde Abraham Lincoln yapmış ve demokrasiyi, "halkın, halk tarafından ve halk için yönetimi" olarak tanımlamıştı. Tanım çarpıcı bir tanım olmakla birlikte aslında yöntemsel olarak bir demokrasinin nasıl işleyeceği ve

halk kavramından kimin anlaşılacağı noktasında bir açıklama getirmez. Aslında demokrasinin asıl sorunsalı da burada yatmaktadır. Birbirinden oldukça farklı ve zıt anlamlar içeren demokrasi tanımlarının ortaya çıkmasının ardında yatan neden de budur. Halk kimdir? Zenginler mi, yoksular mı, soylular mı yoksa sıradan insanlar mı?

1.1. Demokratik Katılımın Gelişimi

Demokrasi olgusu geliştikçe demos'un giderek geliştiği görülmektedir. Yirminci yüzyıla kadar servet sahibi ve erkek olma şartı devam etti ve yine geniş kitleler sürecin dışında tutuldu. Liberal düşüncenin gelişmesi ve burjuvazinin ortaya çıkması sivil siyasal hak ve özgürlüklerin tanınmasında temel etken oldu. Kapitalizmin ilk gelişme döneminde özellikle İngiltere'de kötü çalışma koşulları altında yaşamlarını sürdüren geniş kitleler sistemin reforme edilmesi ve bu kitlelerin oy hakkı kazanmasıyla birlikte karar alma süreçlerinde yer almaya başladılar. ABD' de ise 1950'lerin sonlarında bile siyahlar birçok sivil haktan yoksun yaşamaya devam ediyorlardı. Avrupa'da ise, 2. Dünya savaşı sonrasında faşizmin yenilgisiyle Batı demokrasisi zafer kazanırken, diğer bir totaliter sistem ise Avrupa'da genişliyordu. Temsili demokrasi katılım kavramını daha çok seçim olgusu üzerinden gerçekleştirilmeye odaklıyken, totaliter yöntemler ise demokrasinin ancak rejime ve yöneticiye itaat ile mümkün olacağı iddiasına dayalıdır. Bu nedenle, demokrasi kavramı ilginç bir biçimde birbirini dışlayan ve reddeden farklı anlamlara sahiptir. Ancak şunu da söylemek gerekir ki, az bile olsa halkın katılımını dışlayan, seçim ve temsil olgusuna yer vermeyen bir sistemin ve yöntemin demokrasi olarak nitelendirilmesi demokrasinin tarihsel geçmişine ve evrensel anlamına aykırı olacaktır.

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki demokrasi, sadece yurttaşların belirlenmiş periyodik aralıklarla kendilerini yönetenleri ve temsilcilerini seçmelerinden ibaret değildir. Yurttaşların öz yönetimi anlamındaki katılımcı demokrasi her düzey ve durumda katılıma vurgu yapmaz. Bunun yerine, olabildiğince sık ve özellikle temel siyasal kararlar alınma sırasında yurttaşların söz sahibi olmalarını savunur. (Çukurçayır, 2008:19) İşte bu noktada demokrasi farklı modellerle tanımlanmaktadır. Örneğin radikal demokrasi, yerellik ile katılımı savunurken aynı zamanda siyasal iktidarın en geniş bi-

çimde dağıtılmasını savunur ve bireylerin kendilerini ilgilendiren her türlü karara katılması gerektiğini belirtir. Demokrasi de aslında bunu yapmayı mümkün kılan kolektif bir süreçten oluşmaktadır. Bu doğrultuda sosyalistler, sadece siyasal demokrasiyi desteklemek yerine “sosyal demokrasiyi” veya “endüstriyel demokrasiyi” talep ederler. (Heywood, 110:2007). Elbette bireylerin kendi kaderlerini belirlemem hakkı bulunmaktadır ancak her toplumsal aşamada ve olayda kararlara katılım sürecini aramak veya buna uygun yöntem geliştirme çabası demokrasinin asıl anlamı olan “politik” içeriği zayıflatacaktır. Demokrasinin ortaya çıktığı andan bugüne bu kavram esas itibariyle politik bir kavramdır. Dikkati, bu içerikten uzaklaştırıp, endüstriyel, toplumsal ve başkaca kurumlara yöneltmek bireyin kendisini yönetenleri belirleme ve temsil işlevini zayıflatma tehdidini içinde barındırmaktadır. Yurttaş, yaşadığı ortamda kararlara katılmalıdır ancak, bu gerçek ülkesel anlamda bir demokratik yöntemin gerekliliği şartını da ortadan kaldırmayacaktır.

Katılım kavramı, yurttaşların yönetime katılımı anlamını taşımaktadır. Yani yurttaşların, aslında bir tür “elit faaliyeti” olan yönetme faaliyetine katılabildikleri ölçüde yönetimin demokratikleştiği ve “tabana yayıldığından” söz edilebilir. Bu bağlamda siyasal katılımdan amaçlanan yurttaşın devlet veya kamu yönetimine katılımıdır. Kamusal yönetim faaliyeti sürecinde düşüncelerinin ve eylemlerinin süreci değiştirebilir veya ona katkı yapabilir olmasıdır. Bu nedenle, amaçlanan katılımın gerçekleşmesi için yönetme faaliyetinin içeriği ve düzlemi öne çıkmaktadır. Makro düzeyde katılımın gerçekleşebilmesi ile yerel düzeylerde katılımın gerçekleşmesinin yöntemleri farklı olabilir. Bu farklılık ölçeğin büyük veya küçük olmasından dolayı bazı engeller ve zorlukları da içerebilir. Örneğin ulusal düzeyde katılım, modern devletin giderek daha karmaşık bir yapıya bürünmesinden ve bireylerin siyasa süreçlerinden değişik nedenlerle uzak durmasından dolayı giderek azalmakta olduğu ve demokratik sistemlerin bu sorunları mutlaka aşması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Diğer yandan, daha küçük ölçekli olan yerel düzlemde ise, özellikle yerel çıkar gruplarının siyasa yapma sürecini kendi çıkarları doğrultusunda daha rahat biçimde kullanabildiği ve bu nedenle gerçek anlamda bir yurttaş katılımdan tam anlamıyla söz edilemeyeceği sorunu da dile getirilmektedir.

Genellikle kabul gören görüş demokrasinin yerelde ortaya çıktığı ve geliştiği biçimindedir. Atina demokrasisinde küçük bir mekânda sınırlı sayıda yurttaşın katılımıyla gerçekleşen demokrasi uygulaması aslında bir tür yerel yönetim uygulaması olduğunu da söylemek mümkündür. Yerel yönetimler aslında feodal yapıların yıkılarak yerine ulus-devletin kurulması sonucunda genişleyen mekânın yönetilemezliği nedeniyle ortaya çıkan ihtiyacın da sonucudur. Avrupa’da territoryal devletin ortaya çıkmasıyla birlikte kent duvarlarının yıkılması ve ulusal topluluğunun yaşadığı mekân üzerinde devletin inşa edilmesiyle başlayan süreç, o devletin yurttaş düzeyine ulaşabilmesi ve egemenliğini pekiştirebilmesi içinde merkezden ayrı ve yerel biçimde örgütlenmiş bir düzeye gerek duymuştur. Günümüzün modern toplumlarında demokrasi, bireyin içinde olmadığı karmaşık süreçlerin sonunda ortaya çıkan bir ilişki hale gelmeye başladığını da söyleyebiliriz. Bu bağlamda, aslında demokrasinin en açık biçimde ve “göz önünde” gerçekleştiği aşama yerel mekânlar ve düzeylerdir.

1.2. Küreselleşme, Yerel Demokrasi ve Katılım

13. y.y. sonlarına doğru, devlet içinde hukuki bir nitelik kazanan yerel yönetimlerin ortaya çıkışı, ilk kez merkezi otoritenin yetkilerinden bir kısmının bazı yerel otoritelere devredilmesi, bazı topluluklara bu haklardan yararlanması sonucu olmuştur. Demokrasinin yerel yönetimler üzerinde istisnasız uygulanması demokratik yerel yönetimler anlayışını beraberinde getirmiştir. Bu anlayış, yerel yönetimlerin, yerel halkın sosyo-ekonomik ve diğer alanlarda ihtiyaç duyduğu hizmetleri yerine getirmek üzere ortaya konmuştur. (Çevikbaş, 2008:73)

Yerel yönetimler ile kentlerin ortaya çıkışı arasında önemli bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Kentlerin doğuşu, Batı Avrupa’nın tarihinde yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. O zamana gelinceye kadar din adamları (rahipler) ve soyluların toplumun iki etkin grubu olduğu görülmektedir. Kentlerin doğuşu ile birlikte orta sınıf, bu iki sınıf arasındaki yerini almış ve bugünkü toplumsal düzen oraya çıkmıştır. (Pirenne, 1982:150-151) Kentlerin giderek büyümesi aslında bir yönetme sorununu da beraberinde getirmiştir. Önceleri feodal yapının çöküşünü hızlandıran kentlerin ve kentlilerin gelişmesi olgusu aslında modern ulus-devletin ortaya çıkışına da zemin ha-

zırlamıştır. Ancak ulus-devlet yapılanmasından sonra da büyüyen yerleşim yerlerinin merkez karşısında güçlenmesi ve merkezden uzak görüntüsü hem merkezi tedirgin etmiş hem de pratikte “yönetilemezlik” tehlikesini de güçlendirmiştir. Bir anlamda, yerel yönetim veya o mekânda yaşayanların görece kendi kendilerini yönetme olgusunu, kaçınılmaz bir biçimde merkezi ulus devlet kabul etmek zorunda kalmıştır. Yaşanan süreçte, devletin çevreye karşı bakışı, çevreden algıladığı tehdidin oranı merkez-yerel ilişkisinde belirleyici olmuştur. Demokratik mücadelenin gelişmesi ile birlikte, katılım talepleri giderek artmış merkezi devlet, yerelin otoritesini kabul etmek zorunda kalırken, aynı zamanda yönetme sorunu karşısında da bir çözüme ulaşmıştır.

Avrupa’da, günümüz anlamındaki yerel yönetimler 19. yüzyılda biçimlenmiştir. Ancak yerel yönetimlerin kökenlerinin çok daha eskilere dayandığı genellikle kabul edilmektedir. Çoğunlukla 11. yüzyılda ilk olarak ortaya çıkıp, daha sonra da Avrupa’nın çeşitli kesimlerinde yaygınlaşan ‘komünler’ yerel yönetimlerin tarihsel kökleri olarak ortaya konmaktadır. Bunun yanında ‘kent yönetimi’ olması açısından, yerel yönetimlerin tarihsel geçmişini eski Yunan site devletlerine ve Roma ‘serbest şehirlerine dayandıranlar da vardır. Kurt Schiling Makedonya Krallığı döneminde siteler arası oluşan ittifak ve birliklerde, bazı alanlarda sitenin özgürlük ve özerklik sahibi olması olgusunu, bugünkü belediye ve özerk komün yönetiminin kaynağı (o dönem kalıntılarının eseri) olarak görmektedir. (Sarıca, 1993; 27)

Yerel yönetim geleneğinin tarihi ‘komün’ geleneğinin tarihi kadar eski olduğu görüşü de dile getirilmektedir. Belli bir mekân üzerine yaşamını sürdüren bir topluluğun, birlikte yaşamasından kaynaklanan sorunları çözmek ve toplu gereksinimleri karşılamak amacıyla oluşturulmuş birlikteliklere örgüt veya ‘komün’ adı verilmektedir. Keleş komünü, yerel bir topluluğun kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesini sağlayan siyasal birimler olarak tanımlamaktadır (Keleş, 2000: 20). Yerel yönetimlerin Komün geleneğinden geldiği görüşü genellikle kabul görmekle beraber aksi görüşler de bulunmakta ve yerel yönetimlerin 18. ve 19. yüzyıldaki gelişmelerin ve ulus devletin düzenlemelerinin bir ürünü olduğu düşüncesi de savunulmaktadır (Güler, 1992:258).

Tocqueville, yerel yönetimler için, “beledi kuruluşlar özgür ulusların gerçek gücünü oluşturur demiş ve ilkokullar bilim için ne ise, kent toplantıları

da özgürlük için aynı şeydir. Bu toplantılar halkın özgürlüğe ulaşmasını sağlar. İnsanların onu nasıl kullanabileceklerini ve ondan nasıl yararlanacaklarını öğretir. Bir millet özgür bir yönetim kurabilir ancak yerel-beledi kuruluşları olmadan özgürlüğün ruhuna sahip olmaz görüşünü savunmuştur (Coşkun, 2002:102). Katılım ve yerel yönetimler demokrasinin gelişmesi noktasında yaşamsal işleve sahiptirler. İnsanlık tarihi boyunca özgürlük mücadelesi mutlaklaşan devlet otoritesine karşı yapılmıştır. Bu tehlikenin ortadan kaldırılıp bireyin özgürleştirilmesi ve demokratik devletin tesisi açısından gücün bölünmesi ve bölünen gücün denetlenmesi mekanizması geliştirilmiştir. Güçler ayrımı denilen süreç asıl itibarıyla iktidarın bölünmesi sayesinde bireysel alanın korunmasını ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, yerel yönetimle, yani merkezden ayrı ve özerk yapılar, merkezdeki gücün etkisini azalmasını ve yerelde daha geniş bireysel özgürlük alanlarının oluşmasına hizmet etmektedir.

Küreselleşmeyle beraber aslında yerelleşmenin de giderek artmakta olduğu bir Dünya ortaya çıkmaktadır. Belki de demokrasinin içinin boşaldığı, egemen güçlerin karar alma mekanizmasını kendi çıkarları doğrultusunda kullandığına yönelik eleştiriler karşısında yerel demokrasi daha güçlü bir katılım mekanizması yaratması açısından oldukça önemli işlevlere sahip olmaya başlamıştır. Elbette, yerel düzeyde de çıkar grupları demokratik süreci kendi lehlerine çevirme çabası içinde olacaktırlar ancak bu daha artan bir biçimde herkesin gözü önünde ve yine yurttaşların denetleyebileceği bir “uzaklıkta” gerçekleşeceği için ülkesel düzeyde yaşanan sorunların oransal olarak azalacağını söylemek mümkündür.

Merkez ve yerel arasındaki ilişkiler açısından bakıldığında, yerel yönetimlerin, demokrasinin tabandan tavana doğru yayılmasını sağlayan olgular olduğuna yönelik görüşler ağırlıktadır. Seçim, katılım, denetim ve sorumluluk gibi demokrasiyi üstün kılan özelliklerin en doğru biçimde yerel düzeyde gerçekleşmesi düşünülür. Yerel düzeyde yönetilen ve yöneten arasındaki uzaklık en aza indiği için yerel yönetimle demokrasiyi en etkin bir düzlemde buluşturmak mümkündür. (Çitçi, 1996:5) buna karşın özellikle siyaset bilimi literatüründe geniş bir yer tutan daha kültürel düzeyde bir eleştiri de, demokrasiyi yerel bir unsur olarak öne çıkarmanın, yereldeki cemaat/topluluk ilişkilerinin yeniden üretilerek bir tür içe kapanmacılık ya da muhafazakârlık üreteceği yönündedir. (Yıldırım, 2009:62) Demokrasinin yerelden yoksa

merkezden mi üretileceği veya destekleneceği sorusu oldukça çetrefillidir. Bazı ülkelerde merkezi iktidarın baskıcı-otoriter yapılanmasına karşı yereldeki demokrasi hareketleri birer kıvılcım yaratarak tüm ülkenin demokrasiye geçmesinde önemli pay sahibi olmuştur. Özellikle modernleşme sürecindeki diğer bazı toplumlarda modernleşme karşıtı yerel-geleneksel yapılar yerelin merkeze uzaklığı veya gözden uzak olmanın verdiği rahatlıktan yararlanarak kendilerine nispeten farklı bir alan yaratabilmelerdir. Bu bağlamda, merkezde başlayan demokratikleşme sürecinin yerel unsurlara ulaşmasında sorunlar yaşanabilmesi ve yerelin bu süreç karşısında kendisini, kısmen veya tamamen “bağışık” kılabilmesi mümkün olabilir.

Demokrasi kavramı içerisinde katılımı, katılımcı demokrasiyi öne çıkartan önemli bir özellik de, siyasal kültürü değiştirip dönüşüme uğratarak, etkin olan kişilerin dışında kalan insanlara da sesini duyurma imkânı vermesidir. Yarattığı katılım mekanizmasının, iktidar alanı dışındaki kitlelere oy veren nesnelere olmaktan çıkarıp, onları katılma, etkileme ve karar verme sürecinin öznesi haline getirmesidir.((Vera-Zavala, 2006,20) Bu süreç, halka kapalı yönetim yapısı yerine, halkla birlikte yönetim ilkesinin yaşama geçmesine yardım edecektir. Demokratik yönetimin önündeki en önemli engellerden birisi de, yönetici sınıfın giderek haltan kopuk, kendi çıkarlarını savunan bir kesim haline gelmesidir. Zaten kaçınılmaz biçimde oligarşik bir içeriğe sahip olan yönetim olgusu, katılım eksikliği nedeniyle tümüyle bir oligarşik sürece dönüşme tehlikesini de içinde barındıracaktır. Katılımın artırılmasında, seçimin en temel unsur olması yanında, diğer yöntem ve uygulamalarla da halk katılımının artırılması bu olumsuz sürecin yaşanmasına engel olabilecektir.

Özellikle, temsili demokrasinin sınırlılıkları ve sahip olduğu sorunlar bağlamında değerlendirildiğinde, demokrasinin katılımcı niteliğini artırmanın temsili demokrasilerin bu özelliklerinden kaynaklanan sorunların azaltılmasına da neden olabilecektir. Küreselleşme sürecinde, iktisadi çıkarların güçlü kesimler tarafından savunulması doğrultusunda temsili demokrasinin kullanılmasının, daha az gelişmiş veya yoksul kitleler üzerinde baskı oluşturabilmektedir. Diğer yandan, karar alma sürecinin güçlü gruplar tarafından etkilenmesi gibi olumsuz durumların engellenmesinde katılımın öne çıkartılmasının adaletin gerçekleşmesi ve toplumsal barış anlamında da oldukça önemli işlevler sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Yerel yönetimlerin demokratik bir nitelik kazanmasında özellikle karar organlarının demokratik seçimlerle göreve gelmesi esastır. Yerel birimlerde yapılan seçimler özellikle yurttaşların temsil mekanizması içerisinde yer almasını sağlayan önemli araçlardır. Temsil süreci, özünde seçimlerle ve oy kullanmayla ilişkilidir. Seçimler tek başına siyasal temsilin ön koşulu olmayabilir ancak gerekli koşul olduğu yönünde pek az şüphe vardır. Aslında bazı düşünürler daha ileri giderek seçimleri demokrasinin kalbi olarak tanımlarlar. Joseph Schumpeter, “*Capitalism, Socialism and Democracy*” adlı eserinde demokrasiyi, halkın oyunu almak yoluyla girilen mücadele yoluyla devlet makamlarına gelmenin bir aracı olarak “kurumsal düzenleme” anlamında tanımlamaktadır (Heywood, 2006:332) . Seçimler dışında elbette demokratik yönetimin gerçekleştirilmesi için birçok unsur yer almakla beraber seçimler, ister yerel düzeyde isterse ülkesel düzeyde olsun demokrasinin bir eşik noktası olarak tanımlanabilir. Rekabete dayalı seçimler meşruiyet düzlemi inşa ederek yönetim halka dayalı olmasını sağlarlar. Halkın onaylamadığı politikaları yürütmekten yönetimleri alıkoyar.

Yerel düzeydeki katılım için üç temel unsurdan söz edilebilir: kentlinin ve ya kentte yaşamını sürdüren insanların katılmayı istemesi ve bu yönde motive olmasıdır. İkincisi katılım için çağrıda bulunan kişilerin bu yönde kararlı olması ve ondan yarar beklemesi gerekmektedir. Diğeri ise katılımın ortaya çıkartacağı yarar ile katılımın ilgilendirdiği kitlenin büyüklüğü doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Kentin büyüklüğü ile katılımdan beklene yarar arasında ters bir orantı bulunmaktadır. Bu nedenle en uygun katılımın gerçekleşmesi için nüfusun en çok 50.000 dolayında olması gerekmektedir. (Keleş, 1993: 22-23) Gerçektende büyük metropollerde ve karmaşık kent yapılarında katılımın istenilen düzeyde gerçekleşmesi oldukça zor görünmektedir. Günümüz demokrasilerinde karşılaşılan önemli problem katılımın azlığı veya bu yöndeki talebin azalmasıdır. Bunun ardında yatan birçok neden olmasına karşın en önemli nedenler olarak, ilk başta ülkesel ve yerel siyasetin giderek daha karmaşık bir yapıya bürünmesi ve sıradan insanlar için bunun oldukça içine girilmez bir nitelik taşımasıdır. Diğeryandan, özellikle gelişmiş ülkelerde gelir düzeylerinin yükselmesi ile birlikte bireylerin ister yerel isterse ülkesel olsun yönetsel ve siyasal sisteme ilişkin talep ve beklentilerinin giderek azaldığı görülmekte ve seçime katılma oranları da düşük oranlarda kalmaktadır. Siyasal katılma düzeyleri düşmekte ve etkin katılım aşamasından daha çok, seyirci veya ilgi düzeyi olarak tanımlanan alt

düzy katılım aşamaları görölmektedir. Seçimlerde düşük katılım oranları sisteme yönelik eleştirileri artırmakta ve bir meşruiyet krizi potansiyelini içinde barındırmaktadır.

Yerel katılım alanında farklı uygulamalar bulunmaktadır. “Yerel kamuoyu yoklamaları, halk oylamaları, yerel kamusal araştırmalar, kamusal toplantılar, yerel yönetim ve danışma organlarına katılma, yerel sivil toplum örgütlerine katılım, kent planlamasına katılım, çevre sorunlarıyla ilgili olarak yargıya baş-vurma ve kent kurultaylarına katılım gibi yöntemler her ülkenin koşullarına göre başvurduğu katılım araçlarıdır” (Adıgüzel, 2003:49) . Yerel mekânlarda uygulanan katılım araçların bakıldığında özellikle küçük birimlerde doğrudan demokrasi uygulamalarının çalıştırıldığı görölmektedir. Demokrasinin aracısız ve saf hali olan doğrudan demokrasi biçimlerinin yerel yönetimlerin karar alma sürecinde uygulanması, büyük mekânlarda uygulanması mümkün olmayan araçların yerelde uygulanmasını ve halkın en azından bu düzlemlerde karar alma süreçlerin doğrudan katılımını sağlamaktadır. Halkın temsilcileri vasıtasıyla temsil edilmesini öngören uygulamalar her ne kadar iyi çalıştırılsa bile, temsil edilen ve temsilci arasındaki bağın niteliği nedeniyle demokratik ilkelerin yıpranmasını ve giderek halktan kopuk bir temsil mekanizmasının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Diğer yandan, dolaylı temsil mekanizmasını kullansak bile, yerel ölçeğin, ulusa temsile göre daha küçük olması, halk ve temsilcileri arasındaki bağların daha sıkı olmasını sağlamakta ve temsilciyle halkın yüz yüze gelmesine imkân vermektedir. Bu da elbette, karar alma sürecinde bireylerin daha etkin konumda olmalarını ve halk denetiminin daha etkin bir biçimde oluşmasını sağlamaktadır.

Yerel demokrasinin geliştirilmesi noktasında, Avrupa Birliği'nin de önemli ilkelere sahip olduğu görölmektedir. Özellikle Yerel Yönetimler Özerklik Şartı bağlamında ortaya konan uygulamalar yerel demokrasinin geliştirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda ortaya konan *subsidiarity* ilkesi, hizmetin kendisine en yakın idari birim tarafından gerçekleştirilmesini öngörürken, halkın idari sürece katılımını da hedeflemektedir. Yine BM yeryüzü Zirvesi sonrasında ortaya konan Gündem 21 Süreci de kentte yaşayan herkesin katılımıyla yaşanabilir bir çevre yaratılması noktasında amaçlara sahip bir oluşum olarak oraya çıkmakta ve bu doğrultuda birçok kent Yerel Gündem 21 ağı içerisine alınmaktadır. Diğer yandan, yönetim, yerel

yönetişim ve Gündem 21 süreçlerine ilişkin olarak, sürecin tümüyle merkezi denetim ve kontrol içinde gerçekleştirildiği ve herkesin katılımına imkân vermeyen veya bazı kesimleri bu süreçten dışlayan bir yapı olduğuna yönelik eleştiriler de özellikle demokrasi noktasında soru işaretleri yaratmaktadır.

3. Sivil Toplum ve Yerel Yönetimler

Aslında nasıl ki Atina demokrasisi bir kentte doğmuşsa, modern devletin doğuşu da kentlerde meydana gelmiştir. Feodaliteden kapitalizme geçiş, gelenekselden moderne geçiş, köylülükten kentliliğe geçiş ve despotizmden demokrasiye geçiş zamanla olduğu kadar mekânlarla da yakından ilgilidir. Demokrasi kentlerde doğmuş ve gelişmiştir. Demokratik siyasetin yükseldiği yer sivil toplumdur. Sivil toplumun en temel kurumlarının başında da yerel yönetimler gelmektedir.

18. yüzyıldan itibaren sivil toplum kavramına yeni bir anlamın yüklendiği görülmektedir. Adam Ferguson'un 1767'de yayımlanan "Sivil Toplumun Tarihi Üzerine Bir Deneme" adlı eserinde "sivil toplum: barbar hareketlerin en az olduğu, düşünce yani beyinlerin sanat ve edebiyat ile aydınlandığı toplum" anlamında kullanılmaktadır. Rousseau ise sivil toplumu, sözleşmeyle ortaya çıkan uygar topluluk ile özdeşleştirmektedir. Rousseau'ya göre insanlar kendilerini korumak için güç birliği yapmalıdır. Karşıt çıkar olmazsa ortak çıkardan söz edilemeyeceğini belirten Rousseau, toplumsal yasaları toplumun tamamını temsil eden bir genel iradenin yapması gerektiği üzerinde durmaktadır.(Karabıçak, 2008:169)

Yerel yönetimler ve demokrasi arasındaki ilişki sivil toplum kavramıyla bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Sivil toplumun özü örgütlü biçimde kendi inisiyatifini ortaya koyma yeteneğine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Yerel birimler, halka yakın ve içinde halkın olduğu süreçler yaratarak kendi inisiyatifini ortaya koymak adına gerekli zeminleri oluştururlar. Sivil toplum, devletin dışında ve ondan bağımsız örgütlenme ile ilişkilidir ancak, yerel yönetimlerin merkezin yani ana devlet örgütlenmesinin dışında, çevrede gerçekleşmesi sivil toplum açısından önemli imkânlar yaratır. Günümüzde devlet karşıtı sivil toplum anlayışından çok devletin toplumsal inisiyatiflerle, siyasal ve hukuki araçlar yoluyla denetlenmesi ve çevrenmesi anlamına ulaşıldığını söylemek zor olmayacaktır. Özellikle Hegel'in

sivil toplumu, “burjuva toplumu” (*Bürgerliche Gesellschaft*) biçiminde tanımlaması bu yaklaşımla örtüşmektedir.

Yerel yönetimler, devlet ile toplumu birbirine yaklaştıran bir içeriği de sahiptir. Bir kamusal birim olması ve resmi prosedürlere sahip olması nedeniyle “devlet” içerisinde yer almasına karşın, bu organizasyonun bütünüyle yerelde yaşayan insanlar tarafından oluşturulması ve sürdürülmesi yönünden de bir sivil toplum oluşumu olarak nitelendirilebilir. Bu nedenle, yerel yönetimlerin, devlet ve toplum arasında iletişimi ve etkileşimi sağlayan özel bir yapıya sahip oldukları söylenebilir.

Jean Bodin (1530-1596) kentleri, devlet ile aile arasında bir ara kurum olarak görmüştür. Bodin, "Cumhuriyet" adlı yapıtında, ‘halk devletinde’, okul, lonca, kent gibi ara kurumların tanınmış olduğunu; diktatörlüklerde ise bunların tümüyle ortadan kaldırılmış olduğunu yazar. Montesquieu de Bodin ile benzer görüşlere sahiptir. 1749’da yayınlanan ‘Yasaların Ruhı’ adlı yapıtında, bu görüşlerini açıklar. Her ikisi de, yerel yönetimlere belli bir rol ve ağırlık tanır, yerel yönetimleri, hükümdarın erkini sınırlandıran birimler olarak görürler. Buna karşın J.J. Rousseau ve Kant gibi düşünürler, ‘özgür kentli’ ile ‘özgür devlet’ arasında, yerel yönetim gibi ara kurumların girmesine gerek görmemişlerdir. Ancak Turgot ve Bentham gibi "yarcılar", ülkenin genel yararlar ile bireysel yararlar arasında bağ işlevi görecektir alt birimlere bilinçli bir biçimde ayrılması gerektiğinden söz etmişlerdir. Turgot (1727-1781), yerel yönetimleri bir ‘hierarchy sistem’ olarak görmüştür. J. Bentham (1748-1832) ise yerel yönetimlerin, merkezi yönetimce düzenlenmesinin en çok sayıda insana en büyük mutluluğu getirebileceği görüşünden hareket etmiştir (Keleş-Yavuz, 1983:4).

Demokratik bir kurum olarak yerel yönetimler; siyasal gücün, merkezi-yerel yönetimler arasında paylaşılmasıyla, toplumda sağlıklı bir şekilde dağılmasını sağlayabilir; halkın yönetime katılımı ve katılım geleneğinin oluşmasını geliştirebilir; kamu hizmetlerinin uygun ve duyarlı bir biçimde temin edilmesinde önemli bir araç olabilir. (Köse, 2009:52) Tüm bunlar, yerel yönetimlerin demokratik yönetim için Özellikle liberal yaklaşım açısından yerel yönetimlerin varlığı, devletin güç yoğunlaşmasını önlenmesi bakımından önem arz etmektedir. Liberal yaklaşım, devletin kendi kendisi tarafından hukukla sınırlanmasını ister. Bodin “*Cumhuriyet*” adlı eserinde, “halk devletinde” ancak kent, lonca okul gibi ara kurumların var olduğunu, diktatörlük-

lerde ise bunun tamamen yok olduğunu söyler, Montesquieu da, Bodin gibi yerel yönetimleri, hükümdarın mutlak otoritesini sınırlayan unsurlar olarak görür.

Bu bağlamda, yerel yönetimler, özellikle merkezde yoğunlaşan gücün dağıtılması açısından önemlidir. Elbette yerel yönetimlerin tek başına varlığı hukukla sınırlanmış yönetimin yaşama geçirildiği anlamına gelmeyecektir. Çünkü özellikle geleneksel toplumlarda ve modern toplumların “kıyısında köşesinde”, gözden uzakta kalan yerlerde elbette özgürlüklerin kısıtlanması ve ihlal edilmesi, temsilin egemen güçler tarafından engellenmesi mümkün olacaktır veya olmaktadır. Ancak, tarihsel süreç göstermiştir ki, sınırlı devletin, hukuk devletinin tesis edildiği ve özgürlükçü hukuk kurallarının ülkele- rin en ücra köşelerinde bile hissedildiği bir yapıda yerel yönetimlerin varlığı demokratik yönetim ve özgür bireyin gerçekleşmesine neden olacak ve merkezileşmiş gücün yoğunlaşmasına engel olacaktır.

4. Siyasal Sistemler ve Yerel Demokrasi

Yerel yönetimler denince ilk akla gelen belediyeler veya kentler olmasına rağmen, insanların yaşadığı tüm birimleri kapsamı nedeniyle ulusal ölçekteki sistemlerden, başta siyasal sistemden ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Dünya üzerinde değişik yönetim sistemlerinin ve siyasal yaklaşımların farklı olması yereldeki yapılanmaları, yönetim anlayışını ve katılım biçimlerini de doğrudan farklılaştırmıştır.

Yerel yönetimlerin yapılanmaları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar ülkenin tarihi ve kültürel mirasları, coğrafi durumları, demokratik gelişme süreçleri ve siyasi yapılarıyla ve hatta ekonomik gelişmişlik düzeyleriyle ile ilgilidir. Bazı ülkelerde yerel yönetimler, kendi meclisleri bulunan geniş yetkilere sahip kurumlar iken, kimi ülkelerde ise, merkezi idareye sıkıca bağlı, katılıma izin vermeyen ve dar hizmet alanları olan kurumlardır. (Kaya, 2007:6)

4. 1. Totaliter Rejimlerde Yerel Katılım

Totaliter tek parti sistemleri bütüncül bir yaklaşımla, toplumu belli bir ideolojik temel üstünde siyasallaştırma amacı taşırlar. Tek parti, ideolojisi

doğrultusunda çizdiği yeni bir insan tipini üniformal bir yaklaşımla tüm topluma benimsetmeye çalışır. Parti, vatandaşların toplumsal faaliyetlerini hatta özel yaşamlarını dahi denetim altına almak ister. Tek parti, kendi ideolojisi dışındaki siyasal faaliyetlere izin vermez, muhalefet oluşumları başlangıç aşamasında yok edilir.

Tek partili yönetim tiplerinden olan totalitarizm, politika eylemi tekeli, tek bir partiye tanıyan bir rejimde kendini gösterir. Tekelci partiye bir ideoloji, ruh ve güç verir. Partinin mutlak bir iktidar tanıdığı bu ideoloji, dolayısıyla devletin resmi gerçeği olarak ortaya çıkar. Bu resmi gerçeği yaymak için devlet de kendine güç araçları tekeli ve topluma bu gerçeği kabul ettirme tekeli olmak üzere iki tekel tanır. Haberleşme araçlarını, basını devlet ve onu temsil edenler yönetir. Totalitarizmin tanımlanmasında ya partinin tekeleli ya ekonomik hayatın devletleştirilmesi ya da ideolojik terör esas olarak görülebilir. Bütün bu unsurlar birleştiği ve gerekleri tamamıyla yerine getirildiği takdirde totaliter olay tamamlanmış olur (Aron, 1976;284-285).

Totaliter rejimler, her ne kadar klasik demokrasinin sahip olduğu özelliklere sahip değilse de, yine de her siyasal sistem bir tür katılıma ihtiyaç duyar. Çünkü tümüyle yönetilenlerden kopuk ve tümüyle onlara rağmen bir sistemin uzunca bir süre ayakta tutulması mümkün değildir. Bu nedenle anti demokratik rejimler olarak sınıflandırılan Komünist ve Faşist yönetimler de kendilerini meşrulaştırma yolları aramış ve bir takım katılım kanalları yaratarak meşruluk sorununu çözme amacı taşımışlardır. Liberal demokrasilerde ise, en başta gelen meşruluk göstergesi seçimdir. Elbette seçim her şey demek değildir ve diğer meşruiyet kanallarının da mutlaka halka açık olması gereklidir.

Totaliter rejimler, demokrasi için vazgeçilmez önemi olan seçim unsurunu göz ardı ederek, diğer yöntemlerle katılımı sağlamaya çalışırlar. Burada izlenen ilk yol, göstermelik katılım kanalları yaratmaktır. Sistemin baskın partisi yanında rekabetçi olmayan sistem partilerine yer vermek bu çabaların başında gelmektedir. Ulusal ve yerel ölçekte bu partilerin örgütlenmesine izin verilir. Yurttaşlar katılım ihtiyaçlarını bu “izinli” partilerde kontrollü biçimde giderirler. Totaliter rejimlerde, yerel yönetimler genellikle partinin taşra uzantıları biçiminde örgütlenirler. Yerel parti örgütleri, yerel yönetim birimleriyle iç içe geçmiş durumdadır. Birden çok partinin olması sistemin niteliğini değiştirmese de dışarıdan bakıldığında hem çok partili bir görüntü

veriri hem de yurttaşların bir tür farklı partilerde çalışmasına imkân tanır. Diğer durumda ise, gerçekten tek bir sistem partisi vardır. Katılım için yurttaşların farklı tercihi yoktur. Katılım için, partinin çeşitli kanallarında çalışmak gerekir.

4.1.1. Totaliter Rejim Örneği: Çin Halk Cumhuriyetinde Yerel Yönetimler ve Katılım

Çin Halk Cumhuriyeti, hala komünist partiler tarafından yönetilen dünyadaki birkaç ülkeden birisi olup “Komünist Parti Devleti”nin bütün karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Çin’de, Komünist partisi, siyasal sistem üzerinde tek egemen güçtür ve tüm devlet örgütü, toplumsal kurumlar üzerinde denetime sahiptir. Parti’nin sahip olduğu ideolojinin halk tarafından desteklenmesi beklenmekte ve bu yönde yaptırımlar uygulanmaktadır.

Çin Komünist Partisi, 1990’ların ortalarında, Deng Xiaoping gibi, 80 ve 90 yaşlarındaki birkaç yaşlı üst düzey Komünist Partisi yetkilisinin yönetiminde oldukça baskıcı bir yönetim yapısı oluşturmuştu. Bu grup, umutsuz bir biçimde, yönetimin gençlerin eline geçmesini ve sistemin yumuşatılması girişimlerine engel oluyordu. İşte bu durum, 1989’da toplumun bu yapıya itiraz etmesi sonucunda meydana gelen Tiananmen olaylarına neden oldu. (Kesselman, 1996;370)

Çin siyasal yapısı totaliter tek parti sistemi görüntüsü içerisindedir. Ülkedeki diğer siyasal partiler ise, sistemin bu görüntüsünü yumuşatabilmek amacıyla oluşturulmuş güdümlü kuruluşlardır. Resmi olarak ifade edildiği gibi diğer siyasal partiler, anayasada belirtildiği gibi Komünist Parti ile “refahın ve kederin birlikte paylaşıldığı bir ortamda, ortak yönetim ve yakın ilişkiler içinde uzun dönemli birliktelik” içerisinde bulunmak zorundadırlar. Bu bağlamda bazı siyasal parti temsilcilerinin, karar alma süreçlerine katılımları sağlanmış ve en yüksek katılım organı olan Halk Kongresi’ne seçilmelerine izin verilmiştir

Deng Xiaoping dönemiyle birlikte Kültür devriminin izlerini silmeye çalışan ve siyasal sistemi göreceli olarak serbestleştirmeyi amaçlayan reformlar her ne kadar Mao dönemine göre önemli ölçüde rahatlama sağladıysa da, özellikle temel hak ve özgürlükler noktasında sistemin totaliter yapısı belirleyiciliğini korumaktadır. 1980’de Deng’in ilan ettiği, dört temel ilke, (four

cardinal principles) Sosyalist hedefin korunması, halk diktatörlüğüne bağlılık, Komünist Partisinin önderliği ve Mao Tse-Tung'un düşüncesine bağlılık, tüm siyasal faaliyetlerde rehberlik ve yol göstericilik yapmaktadır. 1980'ler boyunca Çin'de seçkinler, aydınlar ve işçilerle bağlantılı olarak, Polonya benzeri bir "Dayanışma" hareketinin ortaya çıkmasından ve rejimi yıkmasından endişe ediyorlardı. Sonuç olarak, ne zaman aydınlar arasında bir protesto hareketi başlayıp yaygınlaşsa, temel ilkeler sorusu gündeme gelmektedir. (Hauss, 1997;312) Bu nedenle Çin yönetimi yerel yönetimlere özel önem vermekte ve merkezin sıkı denetim ve takibine almaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin yönetim bölümlenmesine bakıldığında, dört ana düzeyin olduğu görülmektedir. Bunlar; merkezi hükümet, özerk bölgeler, bağımsız belediyeler ve serbest kentlerdir. Eyalet ve özerk bölgeler ise, kent, kaza ve daha küçük yönetsel birimlere ayrılmışlardır. En alt düzeyde ise halk komünleri, kasaba ve köyler bulunmaktadır. Merkezi yönetime bağlı olan belediyeler ile büyük kentlerde bulunan belediyeler kendi içlerinde daha küçük belediyelere ayrılmışlardır. Serbest kentler, serbest bölge yapısına benzer işlevlere sahip olup, bağımsız belediyeler gibi doğrudan doğruya merkezi yönetime bağlıdırlar. Bütün mülki ve yönetsel bölümlerde, devlet adına yönetim, Halk Kongreleri ve devrimci komiteler tarafından yürütülmektedir. Merkezi hükümete bağlı eyalet ve belediyelerin halk kongreleri üyeleri 5, eyaletten daha küçük bölge ve belediyelerin kongre üyeleri 3, halk komünleri ve köylerin kongre üyeleri de 2 yıl görev yapmak için seçilir. En küçük kongre üyelerini halk, daha büyük kongre üyelerini de bir alttaki kongre üyeleri seçer (Şemseddin, 1997:4-5) .

Çin'de beş özerk bölgeye ek olarak 30 özerk vilayet ve 124 özerk ilçe bulunmaktadır. "Ulusal azınlık özerk yönetimlerinde" halkın yönetime katılımı planlanmıştır. Bir özerk bölgenin, özerk vilayetin veya özerk ilçenin halk kongresi daimi komite başkanı ve başkan yardımcısı ve hükümet başkanı bu bölgedeki azınlığın üyesi olmak durumundadır. Özerk bölgelerin kendi kendini yönetim düzeyi ve hakkı, aynı düzeydeki diğer organlara göre daha üst düzeydedir. Bu haklar arasında, özerklik konusundaki yönetmeliklerin, yerel siyasi, ekonomik ve kültürel şartlara ilişkin özel yönetmeliklerin yürürlüğe konması, yerel gelirlerin bağımsız olarak kullanılması, inşaat, bilim, eğitim, kültür, kamu sağlığı ve öteki yerel işlerin bağımsız olarak düzenlenmesi ve yönetilmesi bulunmaktadır. Merkezi hükümet, ulusal azın-

lık üniversiteleri ve normal üniversiteleri tamamlayan ulusal azınlık kadro okulları kurarak azınlık kadroları ve teknisyenlerinin eğitilmesine katkıda bulunmaktadır.

Özerk bölge kavramı, büyük nüfusa sahip azınlıkların kendi Sovyet Cumhuriyetlerine ve küçük olanların ise o cumhuriyetler içinde kendi özerk bölgelerine sahip olmaları esasına dayanan, Stalin dönemi Sovyet yapılanmasından uyarlanmıştır. Uygulamada ise, Sovyetlerdeki özerk bölgeler çok da özerk olmadıkları gibi, Çin'dekiler de aynı yapıya sahip olmuştur. Çin'in bu doğrultuda amacı, kendi yönetimini sıkıntıya düşürecek gelişmelere karşı, etnik gruplara kendi dillerini kullanma hakkı ve yerel işleri kendilerinin yürüttüğü duygusunu vermektir. (Roskin, 2009:532)

Çin'de toplam olarak 666 kent bulunmakta ve 11 kentin nüfusu iki milyonun üzerine çıkmaktadır. Toplam belediye sayısı ise 375 ve toplam kentsel nüfus 515 milyon dolayındadır. 2001 sayılarına göre, Nüfusu 50 milyonun üzerinde beş bölge yönetimi ve tüm ülkede dört belediyenin nüfusu 10 milyonun üzerindedir. En çok kişinin yaşadığı yerleşim birimi, 93 milyon kişinin yaşadığı Henan Bölgesi, en az nüfusa sahip birim ise, 3 milyon dolayındaki nüfusla Tibet (Xizang) otonom Bölgesidir.

Çin'de yönetsel birimler olarak, Bölge Yönetimleri, Özerk Bölgeler, merkezi yönetim altındaki belediyeler (Centrally Administered Municipalities)¹ ve özel yönetim bölgeleri bulunmaktadır. Çin, idari olarak 23 bölge, 5 özerk bölge, 4 merkezi yönetim altında belediye ve 2 tane özel yönetsel bölge (SAR) bulunmaktadır. Başlıca bölgeler, Anhui, Fujian, Gansu, Guangdong, Guizhou, Hainan, Hebei, Heilongjiang, Henan, Hubei, Hunan, Jiangsu, Jiangxi, Jilin, Liaoning, Qinghai, Shaanxi, Shandong, Shanxi, Sichuan, Yunan, Zhejiang, Taiwan; özerk bölgeler, Guangxi, Inner Mongolia, Ningxia, Tibet (Xizang), Xinjiang (Doğu Türkistan); merkezi yönetim altındaki belediyeler, Beijing (Peking), Chongqing, Shanghai, Tianjin ve özel yönetsel bölgeler, Hong Kong ve Macao'dur (<http://www.chinatoday.com/city/a.htm>). Hong Kong ve Macao üzerindeki İngiliz ve Portekiz egemenliklerinin son bulmasıyla birlikte bu iki kent Çin'e devredilmiş ve bu yerlerde Çin'den farklı yönetim biçimi korunmuş-

---

¹ Bu belediyeler, doğrudan merkezi yönetime bağlıdır ve diğer bölgelerle aynı siyasal, ekonomik ve yargısal haklara sahiptir.

tur. Bu bölgeler bütünüyle iki farklı toplumsal ve siyasal yapıyı içinde barındırmaktadır. Oldukça özerk bir yapıya sahip olan SAR yönetimlerinin, bağımsız yönetsel, yasal ve adli yapısı yasalar tarafından korunmaktadır.

Bir hakim tek parti yönetimi olan Çin Halk Cumhuriyeti'nde yerel katılımın parti kontrolü altında artırılması ve olası sistem dışı "sapmaların" önlenmesi açısından da önem taşımaktadır. Yerel parti örgütleri bu aşamada önemli işlevler üstlenmektedir. Özellikle sorunlu olan bölgeler, ayrı etnik grupların yaşadığı bölgelerde yerel yönetimler ve parti örgütleri sıkı bir denetim aracı olarak kullanılmaktadır. Çin Komünist Partisi, en küçük yerleşim birimlerinde dahi örgütlenmiştir. Bu yerleşim bölgelerindeki parti görevlileri düzenli aralıklarla merkezde toplanmakta ve merkezin yerele ilişkin politikalarından ve direktiflerinden haberdar olmaktadır.

Çin'de yerel düzeyde değişik kanallardan sağlanan katılım "imkânlarına" rağmen, özellikle, azınlıkların yaşadığı kırsal yerleşim bölgelerinde sorunlar yaşandığı görülmektedir. Başta Tibet ve Uygur Özerk bölgelerinde zaman zaman tansiyon yükselmekte ve yapay katılım kanalları yerine halkın tercihlerinin doğrudan sisteme yansıtılmasını sağlayacak demokratik mekanizmalara yönelik talepler dile getirilmektedir. Bu yönde, özellikle Sincan Uygur özerk bölgesinde yaşayan Müslüman Uygurlar arasında protesto ve gösteriler giderek artmakta, polisin şiddet kullanmasıyla sonuçlanan olaylar yaşanmaktadır. Şimdiye kadar, protestoların genellikle yerel, örgütsüz ve kişisel şikâyetlerle ilgili olduğu görülmektedir. Yerel demokrasinin uygulanması durumunda yönetimden memnun olmayan halkın yöneticileri alaşağı etmeleri kaçınılmaz olacaktır. Ancak rejim, küçük ölçekli bir demokrasi konusunda bile oldukça dikkatlidir. Demokrasi ve katılım talebi yerine, protestoları ezmekte, haber imkânlarını engellemekte ve insanları özgürlüğünden mahrum bırakmaktadır. Birçok akademisyen, doktor, sendikal örgütlenme talep eden işçi ve gazeteciler hapse atılmaktadır.(Roskin, 2009.544-545).

4.2. Demokratik Rejimlerde Yerel Katılım: Fransa Örneği

Fransa, kıta Avrupa'sında merkeziyetçiliğin adeta anavatanı olarak görülür. Hatta dünyanın pek çok ülkesinde Üniter yapıyı esas alan devletler Fransa'nın merkezi yapılanmasını taklit etmişler ve onu bir başarı öyküsü olarak kabul etmişleridir. Aslında Fransız merkeziyetçiliğinin altında, mutlak kral-

ların toplumu denetleme isteğinin yattığı söylenebilir. Cumhuriyete geçiş sonrasında da bu *omnipotent* yapı azalsa da devam etmiştir. Özellikle Türkiye gibi çevreye şüphyle yaklaşan ve tüm toplumsal hareketleri ve yapıları kontrol altında tutma isteği olan ülkelerde de Fransa örneği oldukça kabul görmüş ve yirminci yüzyıl başlarında kurulan yeni devletlerin birçoğu Fransız tipi Üniter yapıyı kendisine rehber edinmiştir.

18. yüzyıla başlarında, Avrupa’da özerk kent yönetimleri artık ulusal bütünleşmenin ve ekonomik gelişmenin önünde bir engel gibi görülmeye başlanmışlardır. Bunun yanında Fransa’da merkezi devlette tasfiye edilen aristokrasi, kent yönetimlerinde kendine yer bulabilmişti. Bu nedenlerden dolayı, Fransız Devriminin Kurucu Meclisi, 14 Ağustos 1789 günü tüm yerel birimlerin özel ayrıcalıklarının “sonsuz kadar” kaldırıldığını ilan etmiştir. Kurucu Meclis, bu kararı “ulusal yapının ve kamusal özgürlüğün kentler (iller) için şimdiye kadar sahip oldukları ayrıcalıklardan daha avantajlı olduğu” ve “ulusun birliği” nedenlerine dayandırmıştır. Bu karardan sonra, 22 Aralık 1789 tarihli bir kararnameyle, Fransa’nın yönetim yapısı yeniden düzenlenerek; il, ilçe ve belediyelerden oluşan üç kademeli bir yapı oluşturulmuştur (Ayman Güler, 1992:46-47) .

Fransız merkezizetiçiliği ilginç biçimde toplumsal kültürle de ilişkilidir. Tipik bir Fransız, hem özgürlüğe hem de otoriteye ve büyük oranda düşkün olarak tanımlanır. Özgürlük arayışı, 1789, 1830, 1848, 1871 Paris Komünü, 1968 Mayıs olayları ve 2005 ile 2006’daki gençlik isyanlarında olduğu gibi dönem dönem patlak vermektedir ancak bu patlamaların hemen hepsi otoriteye teslim oluş ile sonuçlanmaktadır. Fransız siyasal kültürü, muhtemel ayaklanmaların eşlik ettiği, sınırlı Otoriteryenizm biçiminde tasvir edilmektedir. (Roskin, 2009:153)

1980’lerle birlikte devletin küçültülmesi, katılımın artırılması ve yerleşme sürecinin başlaması ile birlikte Fransa’da reformlar devreye girmiş ve klasik merkezizetiçilik yerine Üniter yapının korunması, bunun yanında yerel katılımın oldukça geniş biçimde artırılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yolu tercih edilmiştir. Fransa denince ilk akla gelen iki özellikten birisi Fransa’nın üniter yapısı, diğeri ise 1982 reformu ile yaşadığı adem-i merkezileşme sürecidir. Fransa, 1982 yılına gelinceye kadar daha merkezizetiçi bir yapıya sahipken, 1982 reformları ile yerel yönetimler merkezi yönetim karşısında biraz daha güçlenmiştir. Ayrıca bu tarihe kadar kendisine

verilen görevleri yerine getiren bir kamu kurumu niteliğinde olan bölge, 1982 reformu ile bir yerel yönetim birimi haline getirilmiştir. Bu tarihten itibaren Fransa yerel yönetimleri üçlü bir yapıya sahiptir: Belediyeler, iller ve bölgeler. İller ve bölgeler hem merkezi idarenin taşra teşkilatının örgütlediği hem de yerel yönetim birimi olarak örgütlenen birimlerdir. Fransa’da yerel yönetimler, anayasal güvenceye sahiptir, aynı düzeydeki tüm yerel yönetimler aynı statüye sahiptirler ve tümü doğrudan genel oyla seçilen bir meclisle, bu meclis içinden seçilen bir icra organı tarafından yönetilirler (Kayıkçı, <http://kayaum.politics.ankara.edu.tr/yonetimincelemeleri/FRtodaie.pdf>: 27.07.2009).

Fransız devlet sisteminde devlet, hukuksal ilişkilere girebilen bir hukuksal kişiliktir. Bu bağlamda Fransız devlet geleneğini tanımlamak için “Napolyoncu” tanımlaması kullanılmaktadır. Fransız Napolyoncu devlet geleneği, devlete “birlik ve bölünmezlik” özellikleri atfetmektedir. Toplumsal parçalanmışlığı aşarak ulus inşa eme projesinin bir parçası olarak gelişmiştir. Bu nedenle benzer amaçları taşıyan birçok üçüncü dünya ülkesine de örneklik etmiştir. Napolyoncu yönetim anlayışı aşırı merkezîyetçi bir yapıyı varsaymaktadır. Özellikle illerde valiler yoluyla tüm ülke çapında siyasal ve yönetsel anlamda tekdüzelik sağlanmaktadır. (Karahanoğulları, 2008:40-41)

Asya ve Afrika’nın birçok ülkesinde geçerli olan Fransız tipi yerel yönetim sisteminin temelleri Napolyon dönemine dayanır. Napolyon’un geliştirdiği merkezîyetçi yapı içinde bucaklar ya da belediyeler merkezi hükümetin yerel birimleridir. Bucak tanımı, küçük kentlerden büyük kentlere kadar her boyda her belediye birimini içine alıyordu. 1982 yılında yürürlüğe giren bir yasayla ademi merkezleşme dönemi başladı. Yönetsel ve mali yetkiler merkezi hükümetçe atanan valilerden, yerel seçimle gelmiş il meclislerinin başkanlarına devredildi. Diğer yandan, bucakların (communes) yüzde 80’inin 100’den az nüfuslu olması göz önüne alınarak belli hizmetler için birlikler kurmaları ya da birleşerek yeni belediye oluşturmaları olanağı da sağlandı. (Baran, 2003.110-11)

1982 yılında sosyalist hükümetin reform kararı vermesine kadar Fransa, sanayileşmiş ülkeler içerisindeki en yoğun merkezîyetçi yapıya sahip olan ülkeldi. En azından bu durum, anayasal ve yasal açıdan daha gerçekçi bir değerlendirme olacaktır. Uygulamada ise, oldukça karmaşık bir durum söz konusu olmaktadır. Fransa’da yerel ve merkezi yönetimler arasındaki ilişki-

ler, yöneticiler, başkan ve yerel politikacılar arasındaki karmaşık ilişkiler tarafından oluşturulmaktadır. Bu yapı, yerel politik sistemin, toplum ve devlet arasında aracılık işlevi görmesi olarak tanımlanacak iki yönlü bir sisteme sahiptir. (Loughlin, 2004:189)

Fransa’da yerel yönetimlerin tarihsel kökeni Fransız Devrimi ve Napolyon dönemine kadar uzanmaktadır. Ancak, güçlü bir merkezîyetçi yapının olmasıyla, yerel yönetimler arka planda kalmış ve merkezin yoğun denetimine tabi kılınmıştır (Eke,1982:69-70). Bu güçlü merkezîyetçilik anlayışı yaklaşık iki yüz yıl kadar sürmüş ve 1970’lerden sonra başlayan girişimlerle katı merkezîyetçiliğin yumuşatılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi amaçlanmıştır (Çitçi,1989:28). 1982 yılındaki yasal düzelemeye kadar iki kademeli bir yerel yönetim yapısı mevcut idi. Bunlar, il özel idareleri ve belediyelerdir (komünler). Merkezi yönetimin taşra örgütü olan il, aynı zamanda birer yerel yönetim birimidir. En küçük yerleşme biriminden büyük kentsel yerleşmelere kadar her bir yerleşme birimi bir belediye (komün) olarak kurulmuştur ve her biri yetkiler ve organlar olarak aynı yapıya sahip olmuşlar ve aynı tür idari vesayet altında bulunmuşlardır. Fransa yerel yönetim yapısında gelişme seyrini genel olarak, tarihsel süreç içerisinde yapılan düzenlemeler ile her iki yönetim (merkezi yönetimin taşra örgütü ve yerel yönetimler) arasında yetki ve görev dengesinde ayarlamalar yapılması ve özellikle, 1980’den sonra bu dengenin yerel yönetimler lehine düzenlenmesi şeklinde görmek mümkündür. (http://www.stratejikboyut.com/article_print.php?id=303)

Fransız sisteminde 2003 anayasa değişikliği ile birlikte “yerel yönetim” kavramı yerine “ülkesel yönetimler” kavramı kullanılmaktadır. Devlet iktidarının ülke coğrafyası üzerindeki örgütlenmesini yerelleştirmeye yönelik yeniden yapılanmalarda, “yereleştirme” ve “yerel yönetim” terimleri yerine “desantralizasyon” ve “ülkesel yönetim” terimleri tercih edilmektedir. Böylece, belediye veya il özel idaresi ulusal yönetim karşısında yerelin yönetimi olmaktan çıkmaktadır. (Karahanoğulları, 2008.106) 2003 reformunda dikkati çeken en önemli husus, ülkesel yönetimlere tanınan “deneme yetkisidir”. Bu yetki, yasayla belirlenen konuda belirli bir süre, mevzuata bağlı olmadan yetkinin kullanılmasını ifade eder. Deneme yetkisinin ülkesel yönetimlere sanki bir tür mevzuat oluşturma yetkisi verdiği ve merkezin yasa yapma tekelinin kırıldığı biçiminde yorumlanmaktadır. (Koçak, 2009:137)

Bu bağlamda, Fransa’da yerel yönetimler; belediyeler (komünler), iller (department) ve yeni oluşturulan bölge (region) yerel yönetimlerinden oluşmaktadır. Fransa’da en küçük yerel topluluk komündür. “Anciént regime” döneminden kilise yönetimlerinin uzantılarıdır. En alt düzeyde halk katılımının komün düzeyinde sağlanması amaçlanmaktadır. Belediyeler ise, en önemli katılım kanalarındandır. Katılımın sağlanabilmesi için iki türlü çoğunluk sistemi kullanılır ve üyeler 6 yıllığına seçilirler. İki türlü seçim demokrasi açısından sakıncalı yönleri, özellikle ikinci turda ittifakların günde gelmesi ve zaman zaman etik dışı durumların söz konusu olabilmesidir. Diğer yandan, seçimlere katılan küçük partilerin bu seçim yöntemiyle birinci turda şansları kalmamaktadır. Ancak ikinci turda büyük partiler veya güçlü adaylarla yapacakları işbirliği sayesinde bazen güçlerinden daha fazla oranda üyelik kazanabilmektedirler. Bu bağlamda, iyi bir biçimde uygulanan oransal temsil yönteminin daha demokratik sonuçlar verdiği ve her kesimin temsilini sağladığı söylenebilir.

Paris’in anakent yönetiminin, tarihsel gelişimi ve başkent statüsünden dolayı özel bir konumu vardır. Paris’te, 1800 tarihli bir yasaya dayanarak seçimle gelen 90 kişilik bir belediye meclisi bulunmaktadır. Kentin yönetimi ise, Paris milletvekilleri ve kent bölgelerinin temsilcilerinden oluşan bir konsey tarafından desteklenen bir vali tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu valinin yanı sıra kamu düzenini sağlamakla görevli bir de “kolluk valisi” bulunmaktadır. Bu yapının içinde belediye başkanı yer almaz. 1975 yılında yapılan değişiklikle Paris’e hem bir il hem de belediye kimliği kazandırılmıştır. Yasa, yerel yönetimler için oluşturulmuş düzenlemelerin Paris’i de bağlamasını ve Paris’in kendi içinden bir belediye başkanını seçmesini öngörmüştür (Karahanoğulları, 2008:112–113). Fransa’da ilçe meclisleri (arrondissements) bulunmaktadır. Paris kentine bağlı İlçe meclislerinin üyeleri nispi temsil yöntemiyle seçilirler. İlçe meclisleri belediye başkanının yanında danışma görevini yürütürler. Görevlileri Paris kenti görevlilerinden sağlanır.

Paris’ten başka Lyon, Marsilya, Toulouse ve Nice’de iki kademeli anakent yönetimi mevcuttur (Çitçi, 1989:32). Ayrıca belediye birlikleri ve yerel karma ekonomi şirketleri de kurulmuştur (Tortop,1995:81). 1990 yılında Fransa’da temel yerel yönetim birimleri olarak 36 binden çok komün, 100 department ve 27 region yerel yönetimi vardır. 9 anakent belediyesi ve 18

binden fazla belediye birliği olduğu ifade edilmektedir(Keleş,1994:4). (http://www.stratejikboyut.com/article_print.php?id=303)

Fransa’da bölgeler ölçüsünde de yönetsel örgütlenmenin uzun bir geçmişi vardır. “Fransa’da ilk olarak 1959 yılında, devlet yatırımlarının ilgili kuruluşlar ve coğrafi bölgeler arasında bölüştürülmesine yardımcı olmak üzere başlarında birer eşgüdümücü vali bulunan ve birkaç ili içine alan örgütler kurulmuştur. Bunlara, İller arası Konferans denilmiştir. 1964 yılında, başında bölge valisi bulunan bir Bölgesel Ekonomik Gelişme Komisyonu oluşturulmuştur. Görevi bölge planlarının hazırlanmasından ve uygulanmasından ibarettir. 1986 tarihine gelinceye kadar bölgeler, kendilerine verilen görevleri yerine getiren kamu kurumu niteliğinde kuruluşlardır. 5 Temmuz 1972 tarihli yasa, bölgeleri, bölgeden seçilmiş parlamenterlerden ve il genel meclisiyle belediye meclisinden onlara denk sayıda seçilecek üyelerden oluşan bir meclisin yöneteceği bir kamu kuruluşu olarak öngörmüştür.

AB üyesi ülkeler arasında yer alan Fransa ile diğer üye ülkeleri karşılaştığımızda bir tekdüzelik olduğunu söylemek zordur. Ancak, AB politikaları çerçevesinde, yerel yönetimlerin AB içinde temsil edilmeleri ve karar alma sürecine katılımlarının sağlanması doğrultusunda Bölgeler komitelerinin oluşturulması ve hizmetin halka en yakın birim tarafından yürütülmesinin sağlanması bakımından ise yerellik (subsidiarite) ilkesinin temel alınması hususlarında çaba harcanmaktadır. Fransa’da yapılan 1982 ve 2003 reformlarını bu bağlamda değerlendirmek gerekecektir. (Koçak, 2009:141)

Sonuç ve Değerlendirme

Katılım kavramının, demokratik yönetim anlayışının en başta gelen olmazsa olmaz koşullarından birisi olduğu açıktır. İster yerel isterse de ulusal düzlemde olsun, demokrasinin ortaya çıktığı tarihten bu yana demokratik yönetim olma iddiasını taşıyan yapılar, esas olarak katılım yöntemleri üzerinde durmuş ve siyasal sistemin niteliğine göre farklı katılım kanalları ve yöntemlerini denemişlerdir. Nasıl ki, demokrasi kavramının anlamı ve uygulanması açısından bir birliktelik yoksa, doğal olarak katılım ve yöntemleri açısından da farklı uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Bu farklılık o kadar geniş boyutlara ulaşmaktadır ki, değişik siyasal sistemler içerisinde uygulama imkânı bulan farklı demokrasi ve katılım yöntemlerinin, birbiriyle ilgisi ol-

mayan kavramlar olduğu düşüncesini de beraberinde getirmektedir. Bu durum, demokrasi ve katılım kavramlarının meşrulaştırıcı ve “büyüleyici” niteliğinden de kaynaklanmaktadır. Demokrasinin evrensel anlamıyla bütünüyle zıt anlamlar ve uygulamalar içeren siyasal ve yönetsel yapıların, demokrasi ve katılım kavramlarını kullanarak kendilerini meşrulaştırmaya çalışmakta oldukları söylenebilir. Demokrasiyi, katılımı, halka dayalı bir yönetim anlayışını tümüyle dışlayan bir yönetim anlayışının, ne kadar “ceberut” bir yapıya sahip olursa olsun uzun süre ayakta kalması düşünülemez. Bu doğrultuda totaliter rejimler de kendilerini “demokratik” olarak nitelendirmekten çekinmemiş ve sistemi ayakta tutabilecek ölçüde de katılım kanallarını kontrollü biçimde de olsa oluşturmayı amaçlamıştır.

Total ideolojilere sahip baskıcı siyasal sistemlerin giderek dünya üzerinden silinmekte olduğu, bunların yerine sistemin özünü koruyarak uygulamalarda değışime giden, ilk bakışta tanımlanması zor “ucube” (freak political system) siyasal sistemlerin var olmaya devam ettiğı görülmektedir. Bunların en başta geleni Çin Halk Cumhuriyetidir. Çin’de Komünist Partinin önderliğı ve kapsayıcılığı altında bir sosyalist rejim hüküm sürmektedir. Ancak bunun yanında kontrollü bir piyasa ekonomisi ve dışa açılma stratejisi izlenmekte, bunun yanında yerel unsurlar güçlü bir merkezi denetim altına alınarak, demokratik katılımın, SSCB’de olduğu gibi bir rejim değışikliğine yol açması engellenmek istenmektedir. Son dönemde, hakim grup olan Han Çinlileri ile Uygur gruplar arasında ortaya çıkan olaylar, Çin’deki yapının daha önemli sorunlara açık olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, sistemin, belirli bir ideolojinin yaygınlaştırılması ve mevcut yapının korunarak devam ettirilmesi isteğine dayanan yapay ve güdümlü katılım mekanizmaları yerine gerçek katılım kanallarına yönelmesi gerekmektedir. Ancak bu durumda siyasal ve yönetsel yapının nasıl ayakta kalabileceğı de ayrı bir “sorun” olarak ortaya çıkmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti, özellikle yerel katılım olgusunu, diğer benzerlerinde olduğu gibi, en küçük yerleşim birimine kadar götürülen bir merkezi kontrol anlayışı biçiminde algılamıştır. Yerel mekânlarda başlayan politik biçimlendirme ve endoktrinasyon faaliyeti, yerel yönetim birimlerinin de temel hedeflerinin başında gelmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti, dünyada yaşanan değışim karşısında sosyalizm ve piyasa ekonomisini “uzlaştırmaya” çabalayan, piyasayı iktisadi kalkınma için bir zemin olarak seçmesine rağmen siyasal liberalizmi uygulamaktan kaçınan “benzersiz” bir sistem olarak ortaya çıkmaktadır.

Demokratik katılım olgusu tarihsel süreç içerisinde Avrupa’da ortaya çıkmış, demokratik uygulamalar bu mekândan diğer yerlere taşınmıştır. Liberal demokrasi veya Batı tipi klasik demokrasi adı verilen anlayışın birçok ülkede farklı biçimlerde uygulanmakta olduğu görülmektedir. Federal, üniter veya “demokratik monarşik” uygulamalar bu yöndeki uygulamalara örnek olarak gösterilebilir. Bu farklı uygulamalar arasında, hem tarihsel geçmişi, demokratik meşruiyet anlayışının mutlak monarşiyi ortadan kaldırdığı, ulus devletinin doğuşuna hazırlayan gelişmelerin başlangıcı olan devrimin ülkesi olan Fransa’nın batılı demokrasiler içerisinde farklı bir yerinin olduğu söylenebilir. Bu farklı yerin oluşmasında elbette, “demokrasinin beşiği” sayılabilecek bir konumunun olmasına rağmen, merkezîyetçi-üniter yapının da adeta “merkezi” olması etkili olmaktadır.

Fransa’da yerel katılım olgusunun temelleri Napolyon döneminde atılmış, özellikle sıradan insanların ve köylülerin yönetime katılması Fransız Devrim düşüncesiyle ortaya çıkan özgürlükçü ve cumhuriyetçi ideallerin bir yansıması olmuştur. Bununla birlikte, Fransız siyasal sistemi güçlü bir merkezîyetçi yapılanma ve yerel kontrol mekanizması oluşturarak merkezin uzağındaki yerel birimlerden patlak verecek bir karşı devrim (Kontr- révolution) olasılığını en aza indirmeye çalışmıştır. Uzunca bir süre merkezîyetçi geleneğin en başta gelen temsilcisi olan Fransız yönetim anlayışı, bu anlamda çevreye güvensiz ve çevreden sistem adına tehdit algılayan gelişmekte olan ülkeler için uygun bir örnek olmuştur. Mısır ve Türkiye gibi ülkeler, sahip oldukları farklı etnisiteler, kültürel yapılar ve reformist geçmişleri nedeniyle yerel yönetimleri, merkezin vesayeti altında yaşayan, yerel bir takım hizmetleri yapmakla sınırlı, mali gücü ve kendi ayakları üzerinde durabilme yeteneğine sahip olmayan “edilgen” yapılar olarak tasarlamışlardır. İlginç bir biçimde, Fransa kendi sistemini reforme ederek yerel yönetimlerini güçlendirmiş, katılım düzeylerini artırmak için önemli değişimler geçirmiş ve merkezîyetçi üniter yapının “merkez ülkesi” olmaktan kendi isteği ile vazgeçmiş olmasına rağmen, Fransa’yı örnek olan birçok ülke yerel yönetim ve demokrasi anlayışlarında değişimden uzak durmuş ve çevreyi bir tehdit odağı olarak algılamaya devam etmiştir.

Fransa’nın yaşadığı değişim aslında liberal demokrasinin “esnek” yanını ortaya koymaktadır. Demokratik yönetimler açısından bakıldığında, ortaya çıkan sorunlarla baş edebilmek için, demokratik düzeyi güçlendirmek ve

halk katılımını artırmaktan başka bir yol olmadığı açıktır. Sistemin baskıcı bir karaktere bürünmesi veya özgürlüklerin daralması ve katılım kanallarının kapatılması asıl itibariyle, bir “sistem değişimi” anlamına geleceği için genellikle batılı demokrasilerin bu tarihsel süreçte sorunların çözülmesi yönünde böylesi bir “şanslarının” olmadığını söylemek mümkündür. Fransa’nın üniter cumhuriyetçi anlayışın “kalesi” olma konumunun onu son dönemde sıkıntılı bir sürece soktuğu söylenebilir. Özellikle yaşanan Paris Olayları sonrasında, sistemin reforme edilmesi, yerel yönetimlerin, güçlü merkeziyetçi mirasa karşı güçlendirilmesinin, merkezi devleti etkisizleştiren bir sonuç doğuracağına yönelik “cumhuriyetçi” ve merkeziyetçi itirazlar da dile getirilmiştir. Fransa’da yaşanan olayların yerel yönetimlerin güçlendirilmesi sonucu değil, merkezi hükümetin “bütünleştirici” politikalarına karşı bir tepki olduğuna yönelik değerlendirmelerin daha geniş bir biçimde taraftar bulduğu görülmektedir. Demokratik sistemler açısından da eskiye ait ideolojik tercihlerden bağımsız biçimde “tarihin doğru biçimde okunması”, sorunların çözümü ve demokratik ilkelerin uygulanabilmesi açısından önem taşımaktadır. ÇHC ve Fransa örneğinde, tarihin okunması noktasında farklı yönlerde doğru gelişen bir devlet algılaması olduğu söylenebilir. Çin, yaşanan gelişmeler karşısında sahip olduğu yapıyı koruyabilmek için, bazı alanlarda reform yaparak değişim baskısını engellemek veya azaltmak yolunu seçmiş, ancak rejimin temel yapısını korumak için gerektiğinde kendi halkıyla karşı karşıya kalmaktan bile kaçınmamıştır. Fransa, benzer biçimde sahip olduğu güçlü merkeziyetçi ve demokratik katılıma bir noktaya kadar izin verebilen yapısına karşı, demokratik taleplerin yükselmesi ve devlet yapısının tıkanması karşısında direnmeyerek, demokratik standartlarını yükselmiştir. Fransa, katılım kanallarını güçlendirerek özellikle merkez karşısında yerel yönetimlerin daha geniş bir hareket alanına sahip olabilmesi için merkez-yerel ilişkilerinde değişimin yolunu açmıştır. Burada dikkati çeken nokta, devletin başlangıç aşamasında katılım mekanizmalarını hangi amaçla oluşturmuş olduğudur. Devletin mevcut yapısını devam ettirebilmek için halk desteğini arkasına alarak meşruiyet kaynaklarını güçlü tutabilmek ve sistemi mümkün olduğunca daha fazla sayıda insana benimsetebilmek üzerine kurulan mekanizmalar, toplumun ve insanın değişimine ayak uyduramamakta, statik devlet yapısı ve sert ideolojiler, değişim karşısında varlıklarını sürdürme gücünü ile karşılaşmaktadırlar. Bu aşamada, devletin karşısında iki seçenek oluşmaktadır. Daha fazla demokrasi ve katılım isteği yönünde devlet yapısı-

nın yeniden örgütlenmesi, katılım mekanizmalarının devlet odaklılıktan yurttaş odaklı bir yapıya dönüştürülmesi. Bu seçenek, belki de sistem değişimini de beraberinde getirebilmekte ancak bunu barışçı ve devlet-yurttaş ilişkisini bir karşılıklı ilişkisine dönüştürmeden gerçekleştirmekte ve bir anlamıyla devletin devamlılığını sağlamaktadır.

Diğer seçenek ise, aslında ya hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam etme, katılım ve demokrasi taleplerini devletin gücünü kullanarak bastırmak ya da halktan gelen tepkileri “yumuşatma” ve mevcut yapıyı her şeye rağmen devam ettirme endişesiyle devlet yapısına yönelik temele ilişkin olmayan yüzeysel mekanizmaları kullanarak sistemin devamlılığını sağlamaktır. Katılım ve demokrasi taleplerini reddetme ve devlet gücünü kullanmanın sistem açısından, değişim baskısı karşısında uzun süreli bir “rahatlama” sağlayamayacağı açıktır. Bu sürece örnek olarak verilen Çin devlet yapısının siyasal teoride örneği olmayan “ucube” bir rejime sahip olması bu yönde açıklanabilir. Fransız siyasal sistemi ise, alttan gelen değişim baskısı karşısında, merkezîyetçi-üniter devletin tüm mirasına sahip olmasın rağmen, kendini reforme etme yeteneğine sahip olduğunu göstermiş ve üniter yapının gösterdiği direnişe rağmen katılım mekanizmalarının güçlendirilmesi ve demokratik düzeyin daha da geliştirilmesini sağlayabilmiştir.

Demokratik devlet yapılanmasında, katılım ve demokratik yöntemler devlet-birey ilişkisinde de en önemli düzlemi oluşturmaktadır. Katılım kavramı, demokrasi olgusunun ilk ortaya çıktığı andan bu yana kaçınılmaz biçimde, siyasal sistem ve birey arasındaki ilişkinin anahtar kavramı olmaya devam etmektedir. Demokrasi, Yunan Kent devletlerinde sınırlı sayıdaki insanın yönetme faaliyeti ve karar alma sürecine katılımı ile başlamış, modern devletin mümkün olan en fazla sayıda insanı sisteme katmayı amaçlayan karmaşık katılım mekanizmalarını “icat” etmesi süreci ile devam etmiştir. Hatta modern demokratik devlet, sistemin içine katabildiği yurttaş sayısı ile orantılı biçimde meşruiyet temeline sahip olduğu bir yapıya doğru evrilmiş, katılım modern devleti meşrulaştıran bir sürece dönüşmüştür. Bu nedenle modern demokratik devlet, ne kadar alternatif sistem tercihlerine sahip olursa olsunlar, farklı kesimleri sistem içerisinde tutabilmek ve onları bir anlamda “ehlileştirebilmek” için katılım kanallarının mümkün olduğu kadar geniş topluluklara açık olmasını sağlamaya çalışmıştır. Bu nedenle, özellikle Batı demokrasilerinin karşısında siyasal katılma düzeylerinin düş-

mesi ve insanların devlete ait mekanizmalardan uzak durmasıyla başlayan bir meşruluk krizi sorunu ile karşılaşmakta olduklarını söylemek mümkündür. Modern insanın karmaşık siyasal süreçler ve idari aygıtlardan çok, kendi durumunu iyileştirmeye odaklı bir tutum içerisinde olduğu ve özellikle 1950'lerden sonra gelişmiş Batılı ülkelerde gelir düzeylerinin yükselmesiyle beraber sisteme dönük beklentilerinin giderek azalmasının bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Modernleşme, endüstrileşme ve katılım, modern demokrasilerin oluşumu açıklayan kavramlar olarak ortaya çıkmıştır. Modernleşme ve endüstrileşmenin artışı katılım isteğinin artışı ile sonuçlanarak sivil toplum kavramına giden yolu açmaktadır. Modernliğin temel kavramları, kapitalizm, endüstriyalizm, kentlilik, uzmanlaşma, demokrasi, rasyonalite, bürokrasi, farklılaşma, bilimsellik, teknolojik yenilenmedir. Bütün bu olguları içerisinde barındıran siyasal mekân ise ulus devlettir. Bu bağlamda katılım düzeylerinin düşmesi modern sivil toplum açısından da bir tehlikeyi içinde barındırmaktadır.

Küreselleşmenin tüm hızıyla devam etmesi, ulus devleti yıpratırken, aynı zamanda post-modern bir dalgayı da giderek daha güçlü biçimde beslemektedir. Modern devletin sahip olduğu dinamikler ve yapı, post-modern etkilerden olumsuz biçimde etkilenmekte, özellikle ulus-devlet ile arasında siyasal bir bağlantı olan “yurttaş” kavramında önemli değişimlere neden olmaktadır. Artan bir biçimde insanlar, yerel-üstü kapsayıcı nitelikteki ulus devlet kurumlarından uzaklaşırken daha küçük mekânlar ve kültürel yapılarla bağlarını güçlendirmektedirler. Nasıl ki, siyasal toplumsallaşmanın artışı, kaderci anlayıştan aktif ve katılımcı yurttaş anlayışına geçiş ve üst kültürün kapsayıcılığı gibi olguların ortaya çıkışı geleneksel yapıdan kopuşu getirdiyse, benzer biçimde post-modern yaşam biçimlerinin ve değerlerin ortaya çıkması, modernizm eleştirisinin güç kazanması da, modern değerlerin aşınması sürecini hızlandırmakta, “yurttaş” yerine “hemşehriyi”, zorunlu katılım kanalları yerine de “gönüllülüğü” güçlendirmektedir.

Küreselleşme ve post-modernist etkiler modern ulus devletin zayıflamasına neden olmakta, demokrasi ve katılım kavramlarının yeniden tanımlanmasına yönelik ihtiyacı artırmaktadır. Devletler de etkiler bağlamında kendi yapılarını yeni durumlara göre yeniden yapılandırmak zorunda kalmaktadırlar. Geleneksel toplum yapısından moderniteye geçiş sürecinde nasıl ki bir değişim ihtiyacı ortaya çıkmış, bu da ulus devletin ve Weberyen bürokrasi

anlayışının yerleştirilmesini kaçınılmaz kıldıysa, aynı biçimde modernitenin güç kaybı devletin yeniden tanımlanması ve biçimlenmesini de kaçınılmaz kılacaktır. Böylesi bir değişim, düne ait olan her şeyin, siyasal sistemlerin ve ideolojilerin en azından yeniden düşünülmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, günümüz demokrasilerindeki birçok kurum ve olgunun da yeniden tanımlanmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Devletin, yerel yönetimlerin, sivil toplumun, sendikalizmin, siyasal partilerin yeniden tanımlandığı bir dünyada, katılım kavramının da içeriğinin ve yöntemlerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği de açıktır.

Modernitenin bir anlamda kaçınılmaz kıldığı örgütlülük yoluyla katılımın artırılabilmesine yönelik yaklaşımın, birey odaklı biçime doğru değiştiği, bireysel ve/veya küçük topluluklar biçiminde etkin katılımın mümkün olabileceğine dönük kabuller de giderek artmaktadır. Dünün en katı merkezizetçi yapıları bile artık bireysel katılımı öne çıkaran yöntemleri geliştirmeyi seçmiş, totaliter devletler de ne kadar bu sürece direnseler de kısmen de olsa mevcut yapılarını katılıma açmak zorunda kalmışlardır. Yaşanan süreçte, Post-modern etkilerin güçlendirdiği atomize yapılar, yerel mekânlar ve ilişkilerin daha ön plana çıkması yoluyla, bireysel özgürlük ve inisiyatifin önünün açılabilmesi noktasında zorlamaların engellenebileceği, bu yolla da demokrasi ve katılım açısından çok daha etkin ve tatmin edici noktalara ulaşabileceğimizi düşünebiliriz. Özellikle teknolojik gelişimde yaşanan baş döndürücü gelişmenin bu yöndeki beklentileri ve öngörülerini haklı kılacak düzeyde olduğu görülmektedir. Doğrudan demokrasi uygulamalarının pratikteki güçlüğü nedeniyle de tercih edilmek zorunda kalan temsili demokrasi ve onun mekanizmalarını sorgulayan yaklaşım giderek güçlenmektedir. Temsili demokrasinin, demokratik katılımı güçsüzleştirilmesi ve başka tür sakıncalara neden olmasının doğrudan demokrasi uygulamalarını öne çıkartmakta olduğu görülmektedir. Özellikle teknolojiden yararlanan birey sayısının giderek artması, ilk aşamada yerel kararların doğrudan bireyin katılımıyla alınabileceği bir süreci başlatmıştır. Bu sürecin yaygınlaşarak, ülkesel anlamda siyasal karar alım süreçlerinin yurttaşların doğrudan katılımıyla gerçekleştirildiği bir tür “teknodemokrasiye” doğru evrilmesi belki de kaçınılmaz olacaktır. Bu ve benzeri devrimsel nitelikteki gelişmeler devlet, demokrasi, katılım, yerel yönetimler gibi olguların yeniden düşünülmesi ve örgütlenmesini de beraberinde getireceği açıktır. Elbette umut edilen, demokrasinin daha yoğun biçimde halk odaklı olması, katılım süreçlerinin mümkün olduğu kadar geniş

bir perspektife sahip olması, devlet, demokrasi ve katılımın öznesi olan insanı odağına alan bir yapının kurulabilmesidir. Bu süreçte, halka dayalı rejimler olduğu kabul edilen batılı demokrasiler açısından, demokratik standartların yükseltilmesi adına klasik poliarşik devlet yapılanmasının ötesinde, yeni yöntemlerin bulunabilmesi katılım ve meşruiyet krizlerinin ortaya çıkışını ve önleyebilecek çözümleri sunabilecektir.

Kaynaklar

- ADIGÜZEL, Şenol, (2003), “Yerel Düzeyde Yönetime Katılım ve Yerel Yönetimler Sürecinde İşlevleri Açısından “Yerel Gündem 21 ve Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Örneği ”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt:12, Sayı: 1, Ankara.
- AAYDIN, Suavi, (1993), *Modernleşme ve Milliyetçilik*, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- BARAN, Sarya, (2003), *Demokrasi Mücadelesinde Yerel Yönetimler*, Aram yayınları, İstanbul.
- COŞKUN, Bayram, (2007), “Kent Yönetimine Katılım ve Kent Konseyleri”, *Küresel Esintiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- ÇUKURÇAYIR, M. Akif, (2005), “Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanabilecek Diğer Yönetimler, (Ed: Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik) *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I*”, Nobel Yayınları, Ankara.
- ÇUKURÇAYIR, M. Akif, (2008), “Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset, “ *Yerel Siyaset*, Okutan Yayınları, Ankara.
- CHARLES, Hauss, (1997), *Comparative Politics Domestic Responses to Global Challenges*, West Publishing Company, New York .
- EKEN, Hurigül, (2006) “Küreselleşme ve Ulus-Devlet”, *Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi*, Sayı: 16, Konya.
- HEYWOOD, Andrew, (2008), *Siyaset*, Liberte Yayınları, Ankara.
- KARABIÇAK, Mevlüt, (2008), “Yerel Siyaset Ekseninde Sivil Toplum Örgütleri: Önemi ve Etkileri”, *Yerel Siyaset*, Okutan Yayınları, İstanbul .
- KARAHANOĞULLARI, Onur, (2008), “Fransa’da Kamu Yönetimi”, *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri*, İmge Yayınları, Ankara.

- KAYA, Erol, (2007), *Belediyelerde Toplam Kalite Yönetimi*, Okutan Yayınları, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen, (1993), *Kent Üzerine Yazılar*, IULA EMME.
- KESSELMAN, Mark & Krieger, Joel & Joseph, William A., (1996) *Comparative Politics At The Crossroads*, Lexington: D.C. Heath and Company .
- KOÇAK, Yüksel, (2009), *Karşılaştırmalı Yerel Yönetimler*, Orion Yayınları, Ankara.
- LİPSON, Leslie (1973) *Politika Biliminin Sorunları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, , s.433.
- LOUGHLIN, John, (2004), *Subnational Democracy in the European Union*, Oxford University Pres.
- KÖSE, Ömer, “Küreselleşme Sürecinde devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü”, *Sayıştay Dergisi*, <http://www.savistay.gov.tr/yayin/dergi/dergi3.asp?id=379>, (25.09/2009)
- PIRENNE, Henri, (1982), *Ortaçağ Kentleri: Kökenleri ve Ticaretin Canlanması*, İstanbul, Dost Kitabevi Yayınları,
- POGGI, Gianfranco, (2002), *Çağdaş Devletin Gelişimi*, (Çev.: Şule Kut- Binnaz Toprak), Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul.
- ROSKIN, Michael G. (2009), *Çağdaş Devlet Sistemleri*, Adres Yayınları, Ankara.
- SARICA, Murat, (1993), *100 Soruda Siyasi Düşünce Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul .
- STEVENS, Jacqueline, (1999), *Devletin Yeniden Üretimi*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- ŞEMSEDDİN, İlyar, (1997), *Doğu Türkistan’da Demografik Yapı ve Tarım*, İrfan Kültür ve Eğitim Merkezi, İzmir .
- UZUN, Turgay, (2005), *Türk Milliyetçiliği ve MHP*, Babil Yayınları, Ankara.
- VERA, Zavala, America, (2006), *Katılımcı Demokrasi*, Ankara.
- YILDIRIM, Yavuz, (2009), *Türkiye’de Yerel Düzeyde Demokratikleşme Hareketleri*, Birikim Dergisi, İstanbul.
- GÜLER, Birgül Ayman, (1992), *Yerel Yönetimler: Liberal Açıklamalara Eleştirel Bir Yaklaşım*, TODAİE Yayınları No: 224, Ankara
- PARLAK, Bekir- Sobacı, Zahid, (2005), *Kamu Yönetimi*, Alfa Yayınları, İstanbul

KAYIKÇI, Sabrina, (1982), *Reform Yasası Sonrası Fransa'da Yerel Yönetimler Ve Yerel Özerklik Şartı*, <http://Kayaum.Politics.Ankara.Edu.Tr/Yonetimincelemeleri/Frtodaie.Pdf>: (27.07.2009)

<http://www.chinatoday.com/city/a.htm>, (10.09.2009).